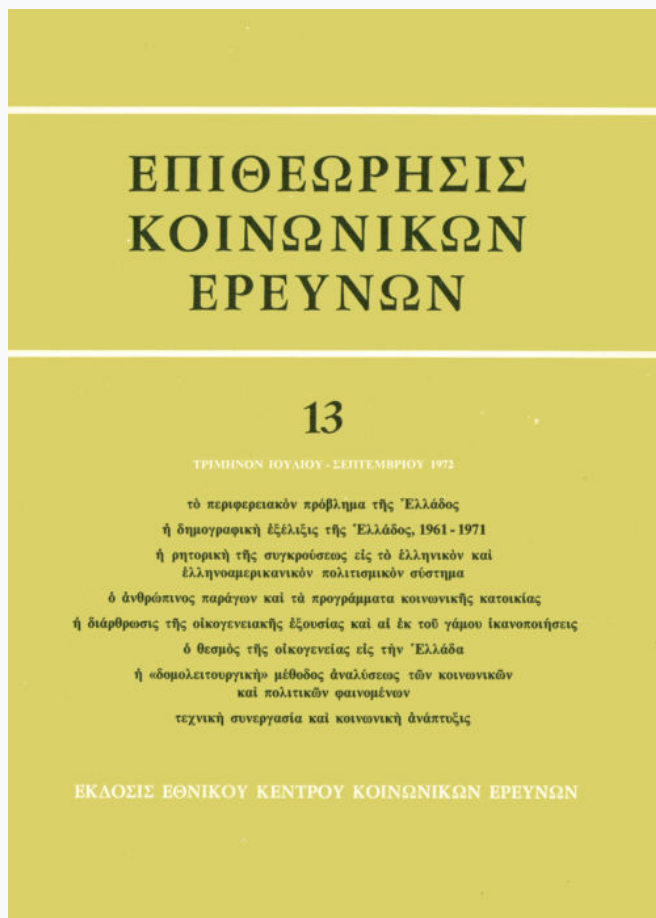


## The Greek Review of Social Research

Vol 13 (1972)

13



**Bernard Kayser, Pierre-Yves Pechoux και Michel Sivignon: Exode rural et attraction unbraine en Grece. Materiaux pour une etude geographique des mouvements de population dans la Grece contemporaine**

*Michel Roux*

doi: [10.12681/grsr.500](https://doi.org/10.12681/grsr.500)

Copyright © 1972, Michel Roux



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

### To cite this article:

Roux, M. (1972). Bernard Kayser, Pierre-Yves Pechoux και Michel Sivignon: Exode rural et attraction unbraine en Grece. Materiaux pour une etude geographique des mouvements de population dans la Grece contemporaine. *The Greek Review of Social Research*, 13, 132–133. <https://doi.org/10.12681/grsr.500>

ἐπὶ τὸν σημεῖον συγκεντρώσεως τῶν συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν τὸν Ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολὺ περισσότερον καρποφόροι ἀπὸ ὅτι εἶναι ἡ κοιλάς Ἀξιού-Μορβά, καὶ ἐστραμμένη πρὸς Βορρᾶν, ἔχει ἀπὸ μακροῦ λάβει τὰς διαστάσεις τῆς καὶ διαφυλάξει τὰς ἐλευθερίας τῆς.

Ἡ βιβλιοκρισία τοῦ Maurice Le Lanou ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐξῆς βιβλία:  
\* Guy Burgel, *La Condition Industrielle à Athènes, étude socio-géographique* (Πρῶτον Μῆρος: Les Hommes et leur vie), Ἀθήναι, Ἐκδόσις Ἑθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἑρευνῶν, 1970, 1 τόμος σχήμ. 4ου, 159 σελ. καὶ 70 χάρται ἐκτός κειμένου.

\* Etienne Dalmasso, *Milan, capitale économique de l'Italie, étude géographique*, Gap, Editions Ophrys, 1971, 1 τόμος σχήμ. 4ου, 583 σελ.

\* Pierre-Yves Pêcheux - Michel Sivignon, *Les Balkans*, Παρίσι, Presses Universitaires de France (συλλογὴ «Magellan»), 1971, σχήμ. 12ου, 284 σελ.

*Le Monde*, 11-12 Ἰουλίου 1971, σελ. 6.

### Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος\*

Bernard Kayser, Pierre-Yves Pêcheux καὶ Michel Sivignon: *Exode rural et attraction urbaine en Grèce. Matériaux pour une étude géographique des mouvements de population dans la Grèce contemporaine*. Ἀθήναι, 1971, 223 σελ., στατιστικὸν παράρτημα, χάρται, γραφικὰ παραστάσεις, 1 χάρτης, ἐκτός κειμένου τὸν ἄστικόν περιοχὸν Ἑλλάδος, (ἐκδόσις τοῦ Ἑθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἑρευνῶν (ΕΚΚΕ)).

Ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον ἐδημοσιεύθησαν τὰ πορίσματα ἐρευνῶν γενομένων κατὰ τὸ 1962 καὶ 1963, ὡς συμβολὴ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν μεταναστευτικῶν διακινήσεων ἐν Ἑλλάδι. Αἱ περὶ αὐτὸ λόγους ἔρευναι ἐγένοντο εἰς δύο στάδια: Προγῆθησαν διερευνησεῖς μεταξὺ τεσσάρων ὁμάδων κοινοτήτων ἐπιλεγείσων εἰς διαφοροποιητὸν φυσικὸν καὶ κοινωνικο-οικονομικὸν περιβάλλον, αἰτίνας ἐπέτρεψαν τὴν μελέτην τῶν μεταναστευτικῶν φαινομένων, τὰς σχέσεις τῶν πρὸς τὰ ἰδιάζοντα προβλήματα ἐκάστης περιοχῆς καὶ τὰς ἐπιπτώσεις τῶν ἐπὶ τῆς τοπικῆς δημογραφίας, καὶ ἐπηκολούθησε καταμέτρησις τῶν 1/5 τῶν δελτίων τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, τὸν ἀναφερομένων εἰς τοὺς νεώτερι ἐγγραφέντας εἰς τὰ μητρώα τῆς περιόδου 1957-60, ἥτις ἐπέτρεψεν εἰς τὸ νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ περιοχὴ ἑλλάξεως ἐκάστης πόλεως.

Ἡ ἑλληνικὴ ὑπαίθερος σχεδὸν ἐν

τῷ συνόλῳ τῆς, ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ μετ' ἐναλλασσομένην ἐντασιν, συνιστᾷ ἀσθητῶς ὅστιαν μεταναστεύσεως. Αἱ τεσσάραι ὁμάδες τῶν ἐξετασθεισῶν κοινοτήτων προβάλλουσι τεσσάραι ζυγαὶ χωροθεσίαν συνδεομένων κατὰ τὴν τύπῃ: Κυκλάδες καὶ Πελοπόννησος ἄρ' ἑνός, καὶ Θεσσαλία καὶ Μακεδονία ἄρ' ἑτέρου. Κατὰ τὴν μελέτην τῶν ὡς ἄνω ὁμάδων ἐφηρμοσθῆ ἡ αὐτὴ μέθοδος: δηλ. τὴν ἐκθεσιν περὶ τῶν οικονομικῶν καὶ δημογραφικῶν συνθηκῶν τῶν περιοχῶν διαδέχεται λεπτομερῆς ἐξέτασις ἐκάστης κοινοτήτος καὶ ἀκολουθεῖ βραχεία σύνθεσις.

Τὸ πρῶτον δεῖγμα περιλαμβάνει ὀκτὸς κοινότητες τῶν Κυκλάδων, ἀνάλογους πρὸς τὰς νήσους Πάρον καὶ Ἀντίπαρον. Ἡ μετανάστευσις, παλαιὰ καὶ μακρῆ, κατευθύνεται κυρίως πρὸς τὸ πολεοδομικὸν συγκρότημα Πειραιῶς - Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἡ πραγματικὴ πρωτεύουσα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Πρόκειται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς περὶ ἀγροτικῆς μεταναστευτικῆς ἐξόδου, ἄλλ' ἢ κεντρικὴ κομπολις δὲν φαίνεται οὔτε καὶ αὐτὴ ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ διαδραματίσῃ ρόλον σταθμοῦ Ἑλλάξεως κατὰ τὴν μεταναστευτικὴν κίνησιν, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἀνευρίσκει τις εἰς τὰς κομποπόλεις τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὰ ἄλλα δειγμάτια. Ἀκροτηριάζουσα σφοδρῶς τὰς τάξεις τῆς ἑθνητικῆς ἡλικίας, ἡ μετανάστευσις ὀδηγεῖ εἰς γρησσὸν τὸν πληθυσμὸν καὶ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μειοσιν τῶν γεννησῶν, ἥτις ἐμπραξεται ἀπὸ τὴν βαθμίδου μειουμένην ἐναντι τῆς γεννητικότητος διάθεσιν τῶν οἰκογενειῶν.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἀπὸ τὰς δυσχερείαις τοῦ περιβάλλοντος, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀνεπάρκεια τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν εἰς τὰς βραχόδεξις ταύτας νήσους καὶ τὸ μέτριον εἰσόδημα, τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει ἡ ὑπὸ μεμονωμένον ἐπαγγελματιῶν ἀσκουμένη ἄλεια. Ἄλλα δυσχερείαι προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ἐπανδρῶσεως καὶ ἀπὸ τὴν διασπορὰν τῶν μικρῶν αὐτῶν νήσων, τῶν ὁποίων ὁ μετὰ τὸν Πειραιῶς σύνδεσμος εἶναι στενότερος τῶν μετὰ τὸν σχῆσμον. Ἐγίνοντο ὁμοῦ ἐξωτερικὰ κινήτηρι διώμεις ἐπέθρη εἰς ἐνέργειαν εἰς τὴν ὄριαν αὐτῆν περιοχὴν τοῦ θαλασσίου πολιτισμοῦ. Ἡ ἀγροτικὴ ἐξόδος, ἂρ' ὅσον δὲν εἶναι ὑπέροχος, φαίνεται ὅτι ἐνοθεῖ τὰς προόδους τὰς συντελουμένας εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ αἱ πρόδοι αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι δημιουργήματα ἐπιβατικῶν κοινοτήτων, φαίνονται εὐθραστοί, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον, καθ' ὃν παρουσιάζονται αἱ πρόδοι ἄλλων τομῶν δραστηριότητος, ὅπως εἶναι τοῦ τουριστικοῦ.

Ἡ μετανάστευσις εἶναι οὐσάτως ζωηρὰ εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Πάσαι αἱ ἐξετασθείσαι κοινότητες ἀπεγυμνώθησαν τὸν κατοικόν των κατὰ τὴν μεταξὺ 1951-

1961 περίουον, γεγονὸς ὅπερ ἀνταποκρίνεται εἰς μεταναστευτικὰ ὑπόλοιπα λίαν ἀρνητικά, ἀφοῦ τὸ φυσικὸν ἰσοζύγιον δὲν εἶναι ἑλλειματικὸν παρὰ εἰς μίαν μόνον περίπτωσιν. Ἡ κατὰ κοινότητα ἐξέτασις καταδεικνύει ὅτι ἡ ἔντασις τῆς μεταναστεύσεως δὲν συνδέεται μετ' ὅσον ὅρον τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας ἐκάστος κάτοικος διαθέτει, καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι παντὸν μέτριο, ἀλλὰ μετ' ὅσον κριτήρια τοῦ ἀγροτικοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ διαθέσιμου ἐξοπλισμοῦ. Ἐὰν αἱ Ἀθήναι προσελκύουν τὴν πλειονότητα τῶν μεταναστῶν, ἐν τούτοις μία σημαντικὴ ἐξωτερικὴ μετανάστευσις ὄφιστται, καὶ κυρίως διὰ μέσου τῆς φθινόσυτης πρωτεύουσις τῆς Μεσσηνίας, τῆς Καλαμίας. Ἡ μετανάστευσις αὕτη, ὅπως καὶ ἐκείνη τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων, εἶναι παλαιὸν φαινόμενον, τοῦ ὁποῖου αἱ κτηθεῖσαι συνήθειαι καὶ οἱ διατηρηθέντες δεσμοὶ μετὰ τῶν μεταναστῶν ἐξασφαλίζουν τὴν διαίτησιν παρὰ τὴν βελτίωσιν τῶν τοπικῶν οικονομικῶν ὄρων ζωῆς. Ἡ ἄλλοτε πολλοῦ ἀνθρώπου Μεσσηνία, ἐνεκα τῆς διαρροῆς τῶν κατοίκων τῆς, μετεβλήθη εἰς ὀλιγάνθρωπον περιοχὴν καὶ μάλιστα εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὅστε τὰ γενομένα ἀρθευτικά ἔργα κινδυνεύουν νὰ μὴ ἀποδοῦσιν τοὺς ἀναμενομένους καρποὺς τῶν ἐλλείψει ἐργατικῶν χειρῶν, ἐπειδὴ μερικὰ ἀπὸ τὰ χωρία ἀπεστερηθῶσιν τὸν 3/4 τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ τῶν τῶν ἡλικίας 20 καὶ 50 ἐτῶν.

Ἡ μετανάστευσις ἐξεδηλώθη προσφάτως, ἀλλὰ ὀλιγοτέρον ἐνθνος, εἰς τὰς ἐξ κοινότητας τὰς κειμένας νοτιο-ανατολικὰς τῆς κοιλάδος τῆς Θεσσαλίας, τῆς Νομαρχίας Καρδίτσης, καὶ αἱ ὁποῖαι συγκροτοῦν τὸ τρίτον δεῖγμα. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς ἀναχωρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐσπεμίσθησαν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον διὰ πολιτικῶν λόγους, ἡ μετανάστευσις εἶναι κυρίως ἐσωτερικὴ, αἱ δὲ Ἀθήναι διεδραμάτισαν σημαντικὸν μὲν ἄλλ' οὐχὶ ἀποκλειστικὸν ρόλον, καὶ ἡ Θεσσαλία συνεκράτησε μικρὸν μέρος τῶν μεταναστῶν. Ἡ τοιαυτὴ μετανάστευσις δὲν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα οὔτε κἀμιν ὀφειλομένην εἰς τὴν γεννητικότητα, οὔτε ἀπομύλιωσιν τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν περίουον 1951-1961.

Εἶναι βεβαίον ὅτι ἡ κατ' ἀγρότην διαθεσιμότης γαιῶν, εἰς τὴν ἀραιὰς κατοικουμένην ταύτην κοιλάδα, εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ἀπὸ ἐκείνην ἄλλων μελετηθεισῶν περιοχῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι σημαντικὸν πλεονέκτημα, ἐπειδὴ ἡ ἐκμετάλλευσίς των εἶναι λίαν ἀτακτική. Ὁ πρόσφατος καθὼς καὶ ὁ περιορισμένως χαρακτηρῆ τῆς μεταναστεύσεως ὀφείλει εἰς τὴν πραγματικότητα νὰ εἶναι συνδεόμενος μετ' ἡν κοινωνικο-ἀγροτικὴν καθυστέρησιν ἐνὸς πληθυσμοῦ ἐπὶ μακρὸν ἀπομονωμένου, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ὑπογραμμίζει τὴν σημασίαν τῆς πληροφωρίας εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν μεταναστευτικῶν ἐξελίξεων. Ἡ καθυστέρησις αὕτη ἄλλοτε τείνει

\* Ἀναδημοσιεύεται ἐν μεταφράσει ἐκ τῆς *Revue Géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*, Tome 43, fasc. 1, janvier 1972, κατὰ τὴν ἀδείαν χορηγηθείσης ὑπὸ τοῦ κ. P.-Y. Pêcheux.

να εξαλειφθῆ και ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται αἰσθητῶς. Εἶναι δὲ εἰς περισσότερον χρῆσμον να ἐξαρθῆ ὁ δασμός, ὁ ὁποῖος ὀφίσταται μεταξὺ τῆς μεταναστεύσεως καὶ τῶν τοπικῶν κοινωνικο-οικονομικῶν συνθηκῶν. Π.χ., ἡ μεταναστευτικὴ εἶναι περισσότερον ἐντονὸς ἀπὸ ὁποῦδῆποτε ἄλλου εἰς χωρίον οἰκισθὲν ὑπὸ προσφύγων ἐκ Καπαδοκίας, εἰς μικρὰς καὶ μετρίας ἀποδοτικότητας ἐκτάσεις γῆς, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐγκατάστασις εἶναι κοινωνικῶς κακῆ.

Ἡ μετανάστευτικὴ ὑπῆρξεν ὡσαύτως μετρία κατὰ τὸ 1961 εἰς τὰς ὀκτὼ κοινότητας εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Δράμης (εἰς τὴν Ἄνατ. Μακεδονίαν). Αἱ κοινότητες αὗται, ἀποστερηθεῖσαι μερικῶς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων, εἶδον να αὐξάνῃ ἡ γεννητικότητα τῶν καὶ να διανοιγῆται ἡ ὁδὸς τῆς ἐπανδρώσεως τῶν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαναν περιόδον. Αἱ καλλιτεργεμῆναι ἐκτάσεις, ἄκριος περιορισμέναι ἐκ τῶν ἀποτομῶν ὀρέων, εἶναι ἐν ταῦτοις μικραὶ. Ἄλλα ἡ στιγμήαι ἄνοδος τῶν τιμῶν ἡ παρατηρηθεῖσαι εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ κατ' ἐξοχίαν ἐμπορεύσιμον προϊόν τῆς περιοχῆς, ἐπέτυχε να ἀνακόνη τὴν πρὸς Γερμανίαν μετανάστευσιν. Τὸ μεταναστευτικὸν τοῦτο ρεῖμα, τὸ ὁποῖον ἤρξισεν κατὰ τὸ 1961, ἔλαβεν ἀκολούθως τεραστίως διαστάσεις, ὅπως ἀποδεικνύουν τὸ το συμπληρωματικὰ πληροφορία ἀφορροῦσαι εἰς τὰ ἔτη 1963-1965 (πληροφορία αἱ ὁποιαὶ εἶναι δυσχερῶς ἐλλείπει δια τὰς ἄλλας μελετηθείσας περιοχάς). Ὅπως, ὁφθαίμεναι κοινότητες ἐστερηθησαν πλέον τὸν 80% τὸν πληθυσμὸν τῶν ἡλικίας 14 ἕως 45 ἐτῶν. Καὶ εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν προσφέρουν εἰς τὰς οἰκογενεῖαι τῶν πολλαπλῶν ἀνεσείας, ἡ ἔλλειψις ὁμως τῶν ἐργατικῶν χερῶν παρασῶρει εἰς ὀπισθοδρόμησιν τὰς καλλιτεργεῖαι τοῦ καπνοῦ καὶ τὴν ἐμφάνισιν χέρσων γαιῶν, ἐνθὲ αἱ σπάνια παλιννοστήσεις πραγματοποιοῦνται ἐκ' ὀφελείαι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Καὶ ἐνθὲ ἡ ἑλληνικὴ ὕπαιθρος φθίνει ἐκ τῆς διαδρομῆς τὸν πληθυσμὸν τῆς, αἱ πόλεις παρουσιάζονται ἐλλείπει ἐξοπλισμέναι δια να ἀντιμετωπίσουν τὴν τοιαυτὴν ἐπαύρησιν τὸν πληθυσμὸν τῶν. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις εἶναι εἰς ἡ μετρίδις καὶ ὁ ἀσθενῆς δυναμισμός χαρακτηρίζεται τὰς πόλεις, πολλαὶ τῶν ὁποίων καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν μικροτέρων, παρουσιάζουν ἀρνητικὸν μεταναστευτικὸν ὑπόλοιπον, ὡς καὶ ἡ παντελῆς ἔλλειψις συντηρητικῶν ἄστικῶν δικτύων.

Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ περισσότερα τῶν ὁποίων δὲν ἴσως εἰς τὸ παρελθόν, πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης, παρὰ μετρία πολίται, χρησιμεύουσαι ὡς σταθμοὶ στήριξεως τῆς τοπικῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τῆς ἀνεγερθείσας καὶ ἐντεῦθεν ἀντελήθησαν ἂν αἱ δυνατικότητες ἀναπτύξεως τῶν περιωρίζοντῶ τῆς τεραστίως αὐξήσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ φυ-

σικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους, ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα τὸν διαχωρισμὸν τῶν κατοικῶν καὶ τὸ διάσπαρτον τῶν νήσων, συντέλεσεν, ὡστε να παρακολυθῆ ἡ δημιουργία ἐνός ἄστικῶ δικτύου. Τὴν ἀπαρξὴν τοῦτου ἀνευρίσκουμεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ εἰδικότερον εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, τὴν μόνην περιοχὴν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν πυκνοὶ οἰκισμοί, μικρῶν καὶ μέσων πόλεων, τῶν ὁποίων αἱ περιοχαὶ προελεύσεως εἶναι ἐπ'ἀλλήλοι: Ὁ χάρτης τῶν περιοχῶν ἀστικῆς ἐλέξεως δεῖκνύει ὅτι εἰς πολλαῖς περιπτώσεσι αἱ περιοχαὶ αὗται προελεύσεως εἶναι ἀντιθέτως ἀπομακρυσμέναι, ἔχουσαι μεταξὺ τῶν κενῶ, τὰ ὁποια ἀποδεικνύουν ἑλλειψιν δυναμισμοῦ τῶν ἀντιστοιχῶν κέντρων. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τῆς Πίνδου μεταναστεύουν περισσότερον εἰς τὰς Ἀθήνας παρὰ εἰς τὰς πλησιέστερας πόλεις τῆς Θεσσαλίας.

Ἡ βιομηχανία σπανίως εἶναι παράγων ἀναπτύξεως. Αἱ βιομηχανικαὶ πόλεις συστατοῦν, μετὰ τῶν ἀπομονωμένων πόλεων τῶν νήσων καὶ τῶν μικρῶν λιμένων οἱ ὁποιοὶ φθίνουσι ἐκ μαρμασίου, μίαν κατηγορίαν πόλεων εἰς σχετικὴν παρακμῆν. Ἐξαίρουνται μόνον ἡ Καστοριά, τῆς ὁποίας ἡ εὐμερία στριβεῖται ἐπὶ τῆς βιοτεχνίας τῶν γουναρικῶν, καὶ ἡ Πτολεμαῖς, γέννημα τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Ἀντιθέτως, ἡ ἀνάπτυξις τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ λειτουργημάτων εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὸν δυναμισμόν τῶν πόλεων εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ὁποίων ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται, ἐνθὲ αἱ Ἐθβαί καὶ ἡ Κορίνθος ἤρξισαν να ἐπιφελοῦνται ἐκ τῆς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν γεωγεωγραφίας καὶ ὁ ἄξων Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης ἀναλαμβάνει βαρμηθῶν τὸν ρόλον κινήτηριου δυναμῶς εἰς τὴν καθόλου ἀνάπτυξιν τῆς χώρας...

Ἡ Ἀπογραφή τοῦ 1971 ἐπικυροῖ τὰ συμπεράσματα μιᾶς μελέτης ἡ ὁποία, παρὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεώς τῆς, συνιστᾷ οὐσιαστικὴν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ συμπληροῖ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά τῆς ταύτην τὴν *Ἀνθρωπογεωγραφία τῆς Ἑλλάδος* καὶ τὸν *Οικονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Ἀτλαντὰ τῆς Ἑλλάδος*. Ἐν ταῦτοις ἀποδοκιμαζόμεν ἐν προκειμένῳ τὸ ὅτι διὰ τὰ ἑλληνικὰ τοπωνύμια υιοθετήθη σύστημα μεταγραφῆς διάφορον ἐκείνου τῶν ἤδη μνημονευθέντων ἔργων, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδαμῶν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν κατὰ παράδοσιν γαλλότροπον μεταγραφὴν, τὴν χρησιμοποιοῦμένην εἰς πολλαῖς περιπτώσεσι. Πολλὰ ὀνόματα π.χ. παρατίθενται ἀκατανόητος ἡλλοιομένα (Εἰνα ἀντὶ Ευβείας, Θιβὲ ἀντὶ Θηβῆς), χωρὶς να γνωρίζῃ κανεὶς να προσφῆρ ταῦτα οὔτε ἑλληνιστὶ οὔτε καὶ γαλλιστὶ, διότι δὲν μᾶς παρέχουν τὴν κλειδα συστήματος ἀναγνωσεως, τὸ ὁποῖον ἄλλοστε δὲν ἔχει κἂν τὸ πλεονεκτήματα τῆς ὁμοιογενείας, διότι μεταγράφει ἀδιακρίτως διὰ τὸ ἄσθ καὶ τὸ ἴσχυρόν οὐρανικὸν ἡμί-

μα<sup>2</sup> τῶν «Μεγάλων» («Meghara»), καὶ τὸ «γάμμα» τοῦ «Ἀνόγειον» («Anoghion»), τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἄξιαν τοῦ «οὐδ».

MICHEL ROUX

### Ἡ μελέτη ἐνός Ἱταλικῶ χωρίου,\* ὑπὸ Α. L. Maraschini

Δημοσιεύσεσι τοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι, 5. Παρίσιον καὶ Χάγη: Mouton (ἔδομησιεῦθη μετὴ συνεργασίαν τῆς Ecole Pratique des Hautes Etudes, Σορβόννη, Τμήμα VI, Οἰκονομικαὶ καὶ Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι), 1968.

Ἡ παροῦσα μονογραφία εἶναι ἡ μελέτη μιᾶς ὁπομοιωμένης κοινότητος τῆς Νοτίου Ἑλλάδος, Ἡ περιγραφομένη κοινότης, ἡ Καλιμέρα (Calimera), κειμένη εἰς τὴν Χερσονήσῳ Σαλεντίνῳ καὶ ἐπὶ τῆς πτέρως, τὴν ὁποίαν σχηματίζει τὸ ὑπόδημα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἐπιζώντων ἐναρθῶν χωρίων τῆς Ν. Ἑλλάδος, ὅπου εἰσέτι ὀμιλεῖται μία ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἡ Καλιμέρα εἶναι μικτὸς συνοικισμός 6.000 κατοικῶν, οἱ ὁποιοὶ κατὰ μέγα μέρος ἀσχολοῦνται εἰς γεωργικὰ ἔργα. Σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῶν κατοικῶν ἀποξοδῶν ὡς μικροκτηματῆαι ἄγροται καὶ ὡς ἀκτημόνες ἐργάται ἡρόται. Ἄλλα καὶ τὸ ἐν τέταρτον τῶν ὑπολοίπων ἐργάζονται εἰς βιομηχανίας ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων. Ἐνεκα τοῦτου ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ἐπὶ παρὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ἡ Καλιμέρα εἶναι χωρίον προόδως ἀναπτύχθεν, εἰς τὸ ὁποῖον δεσπόζει ὁ ἀγροτικὸς τύπος ζωῆς.

Τρία εἰσαγωγικὰ κεφάλαια περιγράφουν ἀναλυτικῶς τὰ γεωγραφικὰ, ἱστορικὰ, οἰκονομικὰ, γλωσσικὰ καὶ δημογραφικὰ δεδομένα τῆς Χερσονήσου Σαλεντίνῳ, τῶν ἐννεῶ χωρίων, τὰ ὁποια περιλαμβάνουσι τὴν ἑλληνόφωνον περιοχὴν καὶ τὸ χωρίον Καλιμέρα. Τὰ ὑπολειπόμενα ἐπτά κεφάλαια ἀποτελοῦν μίαν γενικὴν ἔθνογραφικὴν περιγραφὴν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἀντιστοιχοῦσι κατέχουν ἡ ἔξευσις καὶ ἡ κοινωνικὴ ἱεραρχία, ἡ ὄργανωσις τῆς οἰκογενείας, ὁρισμένοι συγγενικοὶ δεσμοὶ ὁμοιοζόντες πρὸς τῶς οἰκογενειακοῦς, ὁ γάμος, ἡ γαιοκτησία, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πίστις εἰς ὑπερφυστικὰ ὄντα.

Ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει τὸ ὕλικόν χωρὶς να φρονιστῆ να τὸ ἐξασφαλίσῃ συγκεκριμένην θεωρητικὴν ἡ πρὸς εἰδικὸν πρόβλημα προσανατολισμένην βίβλιν.

Κατὰ τὸν γράφοντα τὴν παροῦσαν κριτικὴν σκοπὸς τοῦ συγγραφέως εἶναι να παρουσιάζῃ μίαν ἀντικειμενικὴν ἔθνογραφικὴν ἔκθεσιν τοῦ πολιτιστικῶ ἐπι-

\* Ἡ ὡς ἄνω βιβλιοκρισία δημοσιεύεται κατὰ παράδοσιν ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως «American Anthropologist», 72, σελ. 405-407, 1970, κατὰ τὴν εὐγενῆς χορηγηθείσας ἀδείας τῆς American Anthropological Association.